



Verslaglegging workshop VSNU Conferentie 14-12-2017

Titel Workshop: Niet voor elkaar, maar met elkaar: leraren samen verder opleiden in één regionaal onderwijscentrum

Workshop gevers:

Klaas van Veen: voorzitter Interuniversitaire Commissie Lerarenopleidingen (ICL).

Dominicus Kamsma: directeur Onderwijsinstituut VU Universitair Centrum voor Gedrag en Beweging (UCGB)

Presentatie en/ of discussie: presentatie en discussie

Presentatie aanwezig: Ja

Aantal deelnemers: 16

“Een leven lang leren is niet levenslang”

Levenslang leren, dat klinkt voor sommigen - waaronder Klaas van Veen, directeur van de universitaire lerarenopleiding aan de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) - als een gevangenisstraf. Denk je klaar te zijn met leren nadat je via een (universitaire) lerarenopleiding je graad gehaald hebt voor het leraarschap, begint het eigenlijk pas. Samen met Dominicus Kamsma, directeur Onderwijs aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, presenteerde Van Veen de workshop getiteld “Niet voor elkaar, maar met elkaar: leraren samen verder opleiden in één regionaal onderwijscentrum.” Nadat iedereen met een kopje koffie of thee een plekje gevonden had, traptten de heren af met een korte presentatie, die zij samen via de gelukkig soepel werkende Skypeverbinding Groningen-Friesland in elkaar gedraaid hadden.

De tijd van de klassieke nascholing van docenten is voorbij. In de praktijk zien we een steeds intensievere samenwerking tussen het hoger onderwijs (zowel universiteiten als hogescholen) en het voortgezet onderwijs als het gaat om het (verder) opleiden van docenten. Twee vragen staan centraal tijdens deze middag: Wat is nodig om de loopbaanontwikkeling van leraren mogelijk te maken? En hoe kunnen scholen en instituten daarin samenwerken om een doorlopende loopbaanontwikkeling aantrekkelijk te maken?

Waarom is het eigenlijk zo belangrijk, dat leven lang leren? Heel simpel: goed opgeleide leraren geven beter onderwijs. De leerling staat weliswaar centraal in ons onderwijssysteem,

maar de docent is cruciaal. En die docent moet en wil zich blijven ontwikkelen om leerlingen te kunnen (blijven) inspireren om zelfstandige, creatieve en onderzoekende volwassenen te worden. Lerarenopleidingen bieden op dit moment voortgezette scholing (Begeleiding Startende Leraren, Professionele Leergemeenschappen en de van Japanse oorsprong Lesson Study) voor (pas) afgestudeerde docenten. De leraren zijn de experts in het onderwijswerkveld, maar samen met de lerarenopleidingen, waarbinnen nagedacht wordt over vakdidactische vragen en leiderschap, is een leven lang leren mogelijk.

Belangrijk om te vermelden is dat leraar zijn meer is dan voor de klas staan, zeggen beide heren. De docent van de 21^{ste} eeuw denkt mee over de ontwikkeling van goed onderwijs, doet onderzoek en draagt bij aan de organisatorische en beleidskant van zijn/haar school. Het beroepsbeeld van leraar wordt dus steeds veelzijdiger, maar de leraar moet wel de ruimte krijgen. Dan komen een aantal dilemma's bovendien, zegt Dominicus Kamsma. Zijn scholen op dit moment voldoende ingericht voor de loopbaanontwikkeling van leraren? Wat is eigenlijk die vraag naar scholing? En als de vraag naar de vorm en inhoud van dat leven lang leren duidelijk is, kunnen wij dan voldoende aanbod creëren? Tot slot, wie betaalt? Zijn we niet te afhankelijk van (incidentele) projectsubsidies? Klaas van Veen voegt toe dat de financiële discussie, terwijl er vaak voldoende geld is bij scholen en hoger onderwijsinstellingen, de relatie tussen (universitaire) lerarenopleiding en school soms verstoort. Daarnaast springen er soms commerciële bedrijven in de tekorten, die de prijs enorm opdrijven.

Tijdens Kamsma en Van Veen's presentatie werden al veelvuldig handen in de lucht gestoken, de deelnemers hadden duidelijk zin om zich in de discussie te mengen. Iedere deelnemer kreeg het nummer één, twee of drie en zo begonnen drie gemixte groepen aan het beantwoorden van drie vragen: Ten eerste, hoe versterken we leven lang leren van leraren? Ten tweede, wat zijn de rollen en verantwoordelijkheden van betrokkenen bij leven lang lerende leraren? En als toevoeging: hoe kunnen scholen en instituten daarin samenwerken om een doorlopende loopbaanontwikkeling aantrekkelijk te maken? Tot slot, welke verwachtingen en kansen zijn er voor lerarenopleidingen?

Na de voorstelronde, waaruit onmiddellijk bleek hoe divers de groepen waren, kon de discussie losbarsten. Opvallend daarbij was dat iedereen elkaar vooral ook veel vragen stelde: hoe zit dat bij jouw opleidingschool? Welke afwegingen worden er gemaakt bij jullie lerarenopleiding? Hoe kijkt de academische pabo naar het samen opleiden? Met welke initiatieven draagt de VO-raad bij? En wat gaat er in je hoofd om, als je als kersverse leraar de arbeidsmarkt opgaat? Wat kan/moet het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap doen? Je begrijpt het al, nadat de tijd verstreken was, waren de meeste groepen nog blijven hangen bij vraag één.

Het laatste kwartier werd gebruikt om plenair af te sluiten: wat hadden de verschillende groepen besproken? En waren er deelnemers die een duidelijke richting voor ogen hebben voor de weg van het leven lang leren? Als eerste werd de kwestie van verantwoordelijkheden

genoemd. Bij wie ligt de grootste verantwoordelijkheid: is dat bij de school en directie, of moet de leraar vanuit eigen initiatief de motor zijn van het continue leren? De lerarenopleidingen leren nieuwe docenten een bepaalde onderzoekende houding aan, maar het is de taak van de school om deze attitude te blijven voeden. Die aansluiting tussen de opleiding en het vak mist soms. Professioneel HRM beleid in de breedste zin van het woord, moet verder ontwikkeld worden binnen scholen of partnerschappen. Iedere school zou binnen een opleidingsschool moeten vallen, of een opleidingsschool moeten zijn. Maak die netwerken, beargumenteert Van Veen, minder vrijblijvend. Scholen en opleidingen hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid om docenten tijdens hun gehele loopbaan te blijven ontwikkelen.

Bovendien is het werkveld ook nog eens ontzettend complex. Dat betekent echter ook dat er veel kansen liggen. Belangrijk hierbij is dat iedereen de noodzaak ziet van het leven lang leren. Gek genoeg hebben we in Nederland het vak docent zo ingericht dat je niet hoeft bij te leren, en ook niet per se hoeft samen te werken, als de cijfers naar behoren zijn. Is er wellicht een cultuurverandering nodig? Moeten we meer over de grens kijken, naar onderwijssystemen als die in Japan of Finland? Is ons huidige onderwijssysteem toereikend genoeg, of moeten we creatiever denken om de weg van het leven lang leren, niet als levenslang te laten voelen? Met deze vragen nog nazoemend in het hoofd, verlieten de deelnemers de workshop.

Notulen:

Tijd voor de klassieke nascholing voorbij. Steeds intensievere samenwerking met het voortgezet onderwijs. Expertise met elkaar delen en samen opleiden. Universiteiten en hogescholen werken hard samen, ook al is dat beeld in de media soms niet zo duidelijk.

Centrale vragen:

- Wat is nodig om de loopbaanontwikkeling van leraren mogelijk te maken?
- Hoe kunnen scholen en instituten daarin samenwerken om een doorlopende loopbaanontwikkeling aantrekkelijk te maken?

Vanuit de school is de vraag: waarom?

- Goed opgeleide leraren geven beter onderwijs. Leraar staat centraal, docent is cruciaal.
- Betere loopbaanpaden verandert imago beroep.

Wat bieden lerarenopleidingen?

- Voortgezette scholing (BSL, PLG, Lesson Study) (contacten blijven behouden met het hbo/de universiteit)
- Lerarenopleidingen niet de experts, dat zijn de leraren, maar denken wel na over vakdidactische vragen + hoe geef je leiding? Dit kun je samen verder ontwikkelen.

Het beroep van leraar heeft meer kanten dan de vakdidactische, kan ook richting ontwikkeling van onderwijs, onderzoek, organisatie en beleid. Totaal palet waar de VO-raad naar kijkt. Naast verdieping, ook verbreding van taken. Wat heb je nodig als leraar om je werk beter te doen? Geef de leraar de ruimte, kijk naar waar hij/zij behoefte aan heeft. Het moet geen 'moeten' worden.

Dilemma's:

- Zijn scholen voldoende ingericht voor de loopbaanontwikkeling van leraren? Wat is die vraag naar scholing?
- Kunnen wij voldoende aanbod genereren? Wij zijn geen commerciële organisatie, dat zorgt voor risico's. Het aanbod moet wel te verantwoorden zijn.
- Verstoorde marktrelatie
- Grote mate van afhankelijkheid van (incidentele) projectsubsidies

De financiële discussie zorgt ervoor dat er veel dingen verstoord worden. Leggen we steeds rekeningen bij elkaar tussen? Tussen universitaire lerarenopleidingen en vo-scholen. Het liefst gaan we uit die discussie en kijken we samen naar oplossingen. Er is genoeg geld bij de scholen en universiteiten. Lesgeven domineert op scholen, niet het opleiden van de eigen leraren. Scholen krijgen soms hun potje voor eigen leraren niet op. Er springen ook commerciële bedrijven in de scholing en lerarentekorten, die drijven de prijs enorm op.

Welke vragen/ stellingen zijn besproken:

De belangrijkste drie vragen van de middag, waar eerst in kleine groepjes en daarna klassikaal over gediscussieerd werd, waren de volgende:

1. Hoe versterken we leven lang leren van leraren?
2. Wat zijn de rollen en verantwoordelijkheden van betrokkenen bij leven lang lerende leraren? Hoe kunnen scholen en instituten daarin samenwerken om een doorlopende loopbaanontwikkeling aantrekkelijk te maken?
3. Welke verwachtingen en kansen zijn er voor lerarenopleidingen?

Belangrijkste conclusies:

Het laatste kwartier werd er weer plenair verder gegaan. Uit de groepen kwamen de volgende vragen/opmerkingen:

Bij wie ligt de verantwoordelijkheid? De lerarenopleidingen leren nieuwe docenten een bepaalde houding/attitude aan (o.a. het onderzoekend leren), de scholen moeten dit blijven voeden. Die aansluiting is er nu soms niet. Maak het beroep van docent aantrekkelijker. Professioneel HRM beleid moet verder ontwikkeld worden binnen scholen. Scholen en opleidingen hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid om docenten te blijven ontwikkelen. Iedereen zou opleidingsschool met elkaar moeten zijn, maak deze netwerken minder vrijblijvend. Het werkveld is ontzettend gecompliceerd, maar er liggen veel kansen.

Iedereen moet de noodzaak zien van het leven lang leren. Wij hebben in Nederland het vak docent zo ingericht dat je niet hoeft bij te leren, en niet hoeft samen te werken. Als school moet je het zo organiseren dat iedereen mee moet doen met het leven lang leren. Is er daarvoor een cultuurverandering nodig?